

Vlada Crne Gore

**PREGOVARAČKA POZICIJA CRNE GORE
ZA MEĐUVLADINU KONFERENCIJU O PRISTUPANJU CRNE GORE
EVROPSKOJ UNIJI
ZA POGLAVLJE 18 - STATISTIKA**

Podgorica, april 2014.

I SAŽETAK PREGOVARAČKE POZICIJE

Crna Gora prihvata pravnu tekovinu Evropske unije (EU) obuhvaćenu poglavljem 18 - Statistika koja je na snazi od 25. VI 2013. i do trenutka pristupanja ne očekuje poteškoće u sprovođenju pravne tekovine EU u okviru ovog poglavlja.

Crna Gora ne traži trajna izuzeća niti prelazna razdoblja za sprovođenje pravne tekovine EU u okviru ovog poglavlja.

II ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR

II.a. Statistička infrastruktura

Statistički sistem Crne Gore regulisan je **Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike Crne Gore** (u daljem tekstu: Zakon) donijet 30. III 2012. („Sl. list CG”, br. 18/12).

Ostali relevantni zakoni su:

- Zakon o državnoj upravi („Sl. list CG”, br. 38/03, 22/08, 42/11);
- Zakon o državnim službenicima i namještenicima („Sl. list CG”, br. 39/11);
- Zakon o klasifikaciji djelatnosti („Sl. list CG”, br. 18/11);

Strateški podzakonski akti su:

- Strategija razvoja zvanične statistike 2014 - 2018;
- Program zvanične statistike 2014 - 2018;
- Godišnji Plan zvanične statistike za 2014;

Ostali podzakonski akti su:

- Standardna klasifikacija zanimanja („Sl. list CG”, br. 10/11);
- Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda za statistiku (br. 01-621 od 02. IV 2008.);
- Pravilnik o čuvanju statističkih podataka („Sl. list CG”, br. 47/12);
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o korisnicima individualnih statističkih podataka („Sl. list CG”, br. 53/12);
- Pravilnik o sadržaju, načinu vođenja i korišćenja podataka iz statističkih registara („Sl. list CG”, br. 6/13);

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike Crne Gore utvrđuje se pravni okvir za proizvodnju i diseminaciju zvanične statistike, kao i okvir za organizaciju sistema zvanične statistike Crne Gore. Isti je u potpunosti usklađen s Regulativom (EZ) br. 223/2009. Navedenim zakonom su definisane nadležnosti i odgovornosti proizvođača statistike kao i poslovi nadležnog organa; ojačana je

nezavisnost statistike i uloga direktora Zavoda za statistiku koji štiti i čuva profesionalnu nezavisnost i kredibilitet zvanične statistike od političkih ili drugih uticaja; definisana je uloga Zavoda za statistiku kao koordinatora statističkog sistema Crne Gore; omogućen je povećan pristup Zavoda za statistiku svim administrativnim podacima koji se mogu koristiti u statističke svrhe i ojačan je princip statističke povjerljivosti i zaštite individualnih podataka, u odnosu na prethodni Zakon o statistici i statističkom sistemu Crne Gore („Sl. list CG”, br. 69/05).

Strategijom razvoja zvanične statistike 2014 – 2018. se utvrđuju razvojni pravci i ciljevi zvanične statistike Crne Gore za period od pet godina. Ovim dokumentom su definisane vizija, misija i strateški ciljevi Zavoda za statistiku.

Vizija rada Zavoda za statistiku je da bude prepoznat kao institucija koja obezbjeđuje međunarodno uporedive, pouzdane i pravovremene podatke u skladu s potrebama korisnika na nacionalnom i međunarodnom nivou. To podrazumijeva stvaranje jedinstvenog usklađenog metodološkog evropskog sistema koji uz korišćenje najsavremenije tehnologije, a uz minimalan trošak ljudskih i finansijskih resursa, dostavlja najkvalitetniji podatak u najkraćem mogućem roku i na najpristupačniji mogući način svim korisnicima u isto vrijeme.

Misija rada Zavoda za statistiku Crne Gore je da obezbjeđuje kvantitativne i reprezentativne informacije o ekonomskom, demografskom, socijalnom i stanju životne sredine u Crnoj Gori, svim korisnicima po međunarodno definisanoj metodologiji i najvišim profesionalnim standardima. Podaci za nacionalne potrebe i međunarodnu diseminaciju se obezbjeđuju s minimalnim troškovima. Moderan pristup menadžmenta, stručno usvršavanje kadra, redovno usklađivanje s međunarodnim standardima, orijentacija ka korisnicima, modernizacija procesa i poboljšanje radnih uslova su najvažnije aktivnosti koje omogućavaju Zavodu za statistiku Crne Gore da ispuni misiju.

Strateški ciljevi su:

- Usklađivanje zvanične statistike Crne Gore s pravnim poretom Evropske unije koji se odnosi na zvaničnu statistiku;
- Upravljanje kvalitetom kroz praćenje primjene Kodeksa prakse evropske statistike;
- Jačanje administrativnih kapaciteta kroz kontinuirani razvoj ljudskih potencijala kako bi se obezbjedila održivost zvanične statistike;
- Veće korišćenje administrativnih izvora u cilju smanjenja troškova i smanjenja opterećenosti izvještajnih jedinica;
- Poboljšanje organizacije i kontrole statističkih procesa uvođenjem modernih tehnologija;

- Jačanje koordinacione uloge Zavoda za statistiku u statističkom sistemu Crne Gore i integracija u evropski statistički sistem;
- Razvoj diseminacije u skladu s razvojem informacionih tehnologija i jačanje komunikacije s korisnicima.

Programom zvanične statistike 2014 - 2018. su definisane aktivnosti zvanične statistike koje su u skladu sa Strategijom razvoja zvanične statistike 2014 – 2018. Ovim dokumentom su određeni opšti i sektorski razvojni ciljevi. Radi izvršenja Programa za svaku kalendarsku godinu se donosi godišnji plan. **Godišnji plan zvanične statistike** je izveden iz Programa kao kratkoročan dokument koji detaljnije razrađuje statističke aktivnosti za relevantnu godinu.

Zvanična statistika i sprovođenje njenih strateških ciljeva se zasniva na principima Kodeksa prakse evropske statistike koji su u potpunosti inkorporirani u Zakonu, a to su: profesionalna nezavisnost; mandat za prikupljanje podataka, adekvatnost resursa; posvećenost kvalitetu; povjerljivost statističkih podataka; nepristrasnost i objektivnost; dobra metodologija; odgovarajuće statističke procedure; smanjenje opterećenosti izvještajnih jedinica; ekonomičnost troškova; relevantnost; tačnost i pouzdanost; blagovremenost i preciznost; koherentnost i uporedivost, kao i dostupnost i jasnost podataka. **Princip samostalnosti i profesionalne nezavisnosti** je potvrđen i u Zakonu o državnoj upravi prema kojem je Zavod za statistiku samostalni organ uprave koji obavlja stručne i s njima povezane upravne poslove primjenom naučnih i stručnih metoda i saznanja.

Sistemom zvanične statistike Crne Gore su obuhvaćeni sljedeći **proizvođači zvanične statistike**: Zavod za statistiku, Centralna Banka Crne Gore (u daljem tekstu: CBCG), Ministarstvo finansija Crne Gore, i drugi određeni Programom zvanične statistike 2014 – 2018. Zavod za statistiku je glavni nosilac i diseminator statističkih podataka, kao i odgovorni stručni nosilac, **organizator i koordinator** sistema zvanične statistike i predstavlja zvaničnu statistiku Crne Gore u međunarodnom statističkom sistemu. CBCG vodi monetarnu, finansijsku, statistiku bilansa plaćanja, plaćanja s inostranstvom, statistiku privatnog vanjskog duga, kao i statistiku koja je od značaja za ostvarivanje njenih funkcija, uz precizno razgraničenje od statističkih aktivnosti drugih proizvođača zvanične statistike. Ministarstvo finansija Crne Gore vodi statistiku fiskalnih rashoda i nefiskalnih prihoda. Drugi proizvođači zvanične statistike su: Institut za javno zdravlje Crne Gore, Uprava carina Crne Gore, Poreska uprava Crne Gore, Komisija za hartije od vrijednosti Crne Gore, Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore i Fond penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore. Zavod za statistiku prati i daje mišljenja na metodološke i zakonske izmjene koje usvajaju ostali proizvođači.

U cilju unapređivanja statističke kulture i znanja, kao i staranja o potrebama korisnika zvanične statistike, osnovan je **Savjet statističkog sistema**, kao stručno i savjetodavno tijelo. Savjet ima 17 članova i on daje stručna mišljenja i predloge o:

- Strategijskim pitanjima zvanične statistike i statističkog sistema;
- Predlogu strategije razvoja, predlogu programa, predlogu godišnjeg plana i predlogu izvještaja o izvršenju godišnjeg plana;
- Nacrtima zakona i drugih opštih pravnih akata iz oblasti zvanične statistike;
- Pitanja u vezi nepostupanja subjekata koji vode administrativne izvore podatka u skladu s ovim zakonom;
- Razvoju i unapređenju sistema zvanične statistike i međunarodnoj saradnji;
- Povećanju nivoa znanja proizvođača statistike i korisnika podataka;
- Funkcionisanju sistema zvanične statistike;
- Potrebi za sprovođenjem popisa, uvođenje statističkih istraživanja, reviziju postojećih i ukidanju obimnih statističkih istraživanja, infrastrukturnim projektima i izvorima finansiranja za njihovo sprovođenje;
- Uputstvima za primjenu principa zvanične statistike, i
- Drugim pitanjima od značaja za funkcionisanje sistema zvanične statistike.

Određena pitanja funkcionisanja zvaničnog statističkog sistema su regulisana posebnim **podzakonskim aktima**. U cilju realizacije zakonskog okvira o funkcionisanju bezbjednosnog sistema i statističke povjerljivosti usvojen je *Pravilnik o čuvanju statističkih podataka* kojim se uređuje način, vrijeme, tehnički uslovi i organizacija čuvanja statističkih podataka, radi sprečavanja njihovog uništavanja, otuđivanja i neovlašćenog korišćenja, kao i *Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o korisnicima individualnih statističkih podataka* kojim se propisuje sadržaj i način vođenja evidencije o korisnicima individualnih statističkih podataka. *Pravilnik o sadržaju, načinu vođenja i korišćenja podataka iz statističkih registara* kojim se reguliše vođenje i korišćenje podataka iz statističkih registara.

Važećim *Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda za statistiku* predviđena su 203 službenička i namještenička radna mjesta. Trenutan broj zaposlenih u Zavodu za statistiku je 103 lica.

Zavod za statistiku je nakon usvajanja Zakona usvojio 18 **internih akata** koji regulišu unutrašnju organizaciju, komunikaciju i upravljanje statističkim procesima. Na ovaj način se standardizuje procedura rada i jasno utvrđuje nadležnost i odgovornost za svaki aspekt statističkog procesa. Ovim internim aktima unapređuje se kvalitet upravljanja koji je definisan principima kodeksa prakse evropske statistike, a to su:

1. Poslovnik o međusobnoj komunikaciji i opštim poslovima direktora/ice i rukovodećih lica (br. 01-369 od 07. II 2012.);

2. Poslovnik o radu užeg kolegijuma Zavoda za statistiku (br. 01-546 od 20. II 2012.);
3. Poslovnik o održavanju, ažuriranju i upotrebi statističkog biznis registra (br. 01-548 od 20. II 2012.);
4. Uputstvo za reagovanje u slučaju pogrešnog tumačenja i zloupotrebe zvanične statistike (br. 01-547 od 20. II 2012.);
5. Uputstvo o dostavljanju zahtjeva finansijskoj službi (br. 01-2161 od 06. VII 2012.);
6. Uputstvo o dostavljanju zahtjeva kadrovskoj službi (br. 01-2163 od 06. VII 2012.);
7. Uputstvo o dostavljanju zahtjeva pravnoj službi (01-2162 od 06. VII 2012.);
8. Uputstvo za korišćenje radnih prostorija u Zavodu za statistiku van radnog vremena (br. 01-2165 od 06. VII 2012.);
9. Uputstvo za primanje i otpremanje podnesaka, akata i drugih pošiljki (br. 01-2164 od 06. VII 2012.);
10. Uputstvo o regulisanju pristupa bazama podataka u Zavodu za statistiku (br. 01-1419 od 30. IV 2012.);
11. Uputstvo za pripremu i objavljivanje Kalendara objavljivanja statističkih podataka (br. 01-1418 od 30. IV 2012.);
12. Uputstva za pripremu izvještaja Zavoda za statistiku za potrebe evropskih integracija (br. 01-3550 od 27. XI 2012.);
13. Uputstvo o učešću Zavoda za statistiku u radu radnih grupa u drugim pregovaračkim poglavljima (br. 01-3551 od 27. XI 2012.);
14. Interni pravilnik procedura i ostale dokumentacije koji objašnjavaju rad finansijskog poslovanja subjekta - Finansijsko upravljanje i kontrola (FMC);
15. Procedura za prevođenje zvaničnih dokumenata, (br. 01-1016 od 21. III 2013.);
16. Procedura za organizovanje i praćenje efekata misija procjena, (br. 01-1019 od 21. III 2013.);
17. Priručnik za pisanje projektnih zadataka, (br. 01-1015 od 21. III 2013.), i
18. Kodeks oblačenja službenika Zavoda za statistiku, (br. 01-1014 od 21. III 2013.).

S obzirom na veličinu i ograničene resurse zemlje, administrativne i prostorne kapacitete Crne Gore namijenjene za razvoj zvaničnog statističkog sistema, posebnu pažnju treba obratiti na rizik ispunjavanja definisanih obaveza. Sadašnji resursi čine dobru, ali nedovoljnu osnovu za budući razvoj neophodnih kapaciteta koji bi omogućili sistemu zvanične statistike da adekvatno izvršava svoje buduće obaveze koje se tiču sprovođenja pravne tekovine Evropske unije u ovom Poglavlju.

II.b. Klasifikacije i registri

Uspostavljene su glavne statističke klasifikacije: statistička klasifikacija djelatnosti (NACE Rev.2), međunarodna standardna klasifikacija zanimanja (ISCO-08) i nomenklatura teritorijalnih jedinica za statistiku (NUTS), koje su usklađene s važećim regulativama Evropske unije. Zavod za statistiku je u potpunosti implementirao NACE Rev.2 u skladu sa Regulativom (EZ) br. 1893/2006, kao i ISCO-08 u skladu s Regulativom (EZ) br. 1022/2009. Klasifikaciju NACE Rev.2 nije implementirala Poreska uprava Crne Gore, dok ISCO-08 nijesu sproveli Poreska uprava Crne Gore i Zavod za zapošljavanje Crne Gore, što utiče na kvalitet statističkog podatka. NUTS koja je u skladu s Regulativom (EU) br. 31/2011 se primjenjuje u Zavodu za statistiku i po klasifikaciji NUTS Crna Gora je jedan statistički region na sva tri nivoa.

Klasifikacija proizvoda po djelatnostima (CPA), koja je usklađena s Regulativom (EZ) br. 451/2008, još se ne primjenjuje u svim statističkim oblastima (u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu). Nomenklatura zemalja i teritorija za statistiku spoljne trgovine Evropske unije i zemalja koje nijesu članice (GEONOM) koja se bazira na Regulativi (EZ) br. 1106/2012, se ne koristi u Zavodu za statistiku, ali se koristi nomenklatura zemlje koja je u skladu sa standardom ISO 3166 kojom su definisani kodovi za sve zemlje. Lista industrijskih proizvoda u Evropskoj zajednici (PRODCOM lista) se primjenjuje od 2011. i djelimično je usklađena.

Statistički biznis registar (SBR) usklađen je s Regulativom (EEC) br. 696/93 (o statističkim jedinicama, uspostavljanju biznis registara za statističke svrhe) i Regulativom (EZ) br. 177/2008 (o postavljanju zajedničkog okvira za biznis registre za statističke svrhe). Tokom 2013. su ostvarena metodološka unapređenja (konsolidacije) kroz uključivanje grupe preduzeća i lokalne jedinice u SBR, u skladu s navedenim regulativama. Procedure ažuriranja SBR-a su definisane Pravilnikom o sadržaju, načinu vođenja i korištenja podataka iz statističkih registara, kao i Poslovníkom o održavanju, ažuriranju i upotrebi statističkog biznis registra. U cilju kontinuiranog poboljšanja kvaliteta podataka, Zavod za statistiku ima potpisane Memorandume o saradnji s Poreskom upravom Crne Gore, Unijom poslodavaca Crne Gore i Montenegro biznis alijansom.

Statistički registar poljoprivrednih gazdinstava (SFR) je uspostavljen nakon sprovedenog Popisa poljoprivrede 2010. SFR se ažurira podacima iz statističkih istraživanja jer nije uvezan s administrativnim registrima i bazama podataka Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Shodno potpisanom Memorandumu o saradnji s Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore, uspostavljena je radna grupa u cilju uvezivanja postojećih registara i baza podataka.

II.c. Sektorske statistike

U sektoru statistike **poljoprivrede**, Crna Gora je 2010. sprovela *Istraživanje o strukturi poljoprivrednih gazdinstava* u formi Popisa poljoprivrede u skladu s Regulativom (EZ) br. 1166/2008, i nakon toga su objavljeni rezultati i uspostavljen statistički registar poljoprivrednih gazdinstava. *Istraživanje o strukturi poljoprivrednih gazdinstava po Regulativi (EZ) br. 1166/2008* nije sprovedeno 2013. Oblast statistike biljne proizvodnje je djelimično usklađena s pravnom tekovinom Evropske unije. U godišnjoj *statistici biljne proizvodnje* usklađivanje sa Regulativom (EZ) br. 543/2009 započeto je 2013. sprovođenjem Pilot istraživanja o biljnoj proizvodnji i jesenjoj sjetvi. U oblasti ove statistike nijesu sprovedena istraživanja o strukturi voćnjaka i vinograda shodno Regulativi (EU) br. 1337/2011. *Statistika o mlijeku i mliječnim proizvodima* je djelimično usklađena s Direktivom (EZ) br. 96/16. U 2013. su sprovedena: godišnje istraživanje o ulazu svih vrsta sirovog mlijeka u mljekarama i mjesečno istraživanje o ulazu kravljeg mlijeka i dobijenim mliječnim proizvodima u mljekarama. Podaci iz godišnjeg istraživanja su poslani EUROSTAT-u, u septembru 2013. *Statistika stoke i klanja* je od decembra 2013. usklađena s Regulativom (EZ) br. 1165/2008. Podaci o broju stoke poslani su EUROSTAT-u u septembru 2013. U okviru statistike klanja se ne radi izračun prognoza bruto domaće proizvodnje mesa (GIP - Gross Indigenous Production). U okviru *statistike jaja za nasad* koja je regulisana Regulativom (EZ) br. 617/2008, Crna Gora nema registrovanih inkubatorskih stanica, tako da istraživanje ne može biti realizovano. *Agromonetarna statistika* se dijeli na statistiku cijena i računa u poljoprivredi. U oblasti cijena 2011. je izrađena lista proizvoda na osnovu kojih su prikupljene apsolutne cijene, a usklađena je s Priručnikom za cijene u poljoprivredi. Nedostaje proizvodni račun na osnovu kojeg će se izraditi ponderaciona šema za obračun indeksa cijena. Oblast računa u poljoprivredi nije u skladu s Regulativom (EZ) br. 138/2004. Krajem 2013. eksperimentalno je postavljen proizvodni račun na raspoloživim podacima za biljnu proizvodnju. Podaci o radnoj snazi, neophodni za račune u poljoprivredi, obezbijeđeni su kroz Popis poljoprivrede 2010. Oblast *agroekološke statistike* je neusklađena s pravnom tekovinom Evropske unije. U cilju izrade plana aktivnosti za razvoj ove statistike uspostavljena je radna grupa, kroz potpisani Memorandum o saradnji s Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja (Fitosanitarna uprava). *Istraživanje o korišćenju i pokrivenosti zemljišta* (LUCAS - Land use and Land cover) se ne sprovodi u Crnoj Gori.

Statistika ribarstva o ribarskim proizvodima, akvakulturi, ulovu morske ribe, ribarskim brodovima i opremi nije u skladu s pravom tekovinom Evropske unije. U cilju izrade plana aktivnosti za razvoj ove statistike je uspostavljena radna grupa, kroz potpisani Memorandum o saradnji s Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Statistika organske proizvodnje nije uspostavljena.

Oblast **energetike i životne sredine** je djelimično usklađena. *Strukturna statistika energetike* je djelimično usklađena jer nedostaju podaci o obnovljivim izvorima energije (trenutno u okviru bilansa obnovljivih izvora energije obračunava se samo bilans ogrijevnog drveta). *Kratkoročna statistika energetike* nije u skladu s pravnom tekovinom Evropske unije jer je tek od 2013. započeta proizvodnja podataka o statistici uglja i električne energije. Oblast koja se odnosi na *statistiku cijena električne energije* je skoro u potpunosti usklađena s Direktivom (EZ) br. 2008/92, nedostaju podaci o sistemu cijena. U okviru iste oblasti statistika cijene gasa koja je regulisana Direktivom (EZ) br. 2008/92 (Prilog I nije relevantan za Crnu Goru), nije uspostavljena iz razloga nepostojanja distributivne mreže gasa u Crnoj Gori (samim tim nije relevantna). *Statistika o energetskoj efikasnosti* je dodata pravnoj tekovini Evropske Unije od 2012. i još se nije započela sprovoditi u Crnoj Gori. Statistika **otpada** je prikupljena shodno Regulativi (EU) br. 849/2010. U 2013. sprovedeno je pet pilot istraživanja u saradnji s Agencijom za zaštitu životne sredine Crne Gore, na osnovu potpisanog Sporazumu o saradnji. Iz oblasti statistike otpada EUROSTAT-u se ne dostavljaju podaci, shodno Regulativi (EZ) br. 782/2005. Računi zaštite životne sredine (račun emisija u vazduh, porezi vezani za životnu sredinu po privrednim djelatnostima, računi materijalnih tokova na nivou cijele ekonomije) nijesu uspostavljeni. Statistika šumarstva nije usklađena s pravnom tekovinom Evropske Unije.

Što se tiče **spoljne trgovine**, Ekstrastat je uveden ali neophodan je dalji metodološki razvoj. Intrastat, kojim se mjeri trgovina između država članica Evropske Unije, postaje relevantan tek nakon pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

U okviru **statistike nauke, tehnologije i inovacija** djelimično su usklađene - statistika informaciono-komunikacionih tehnologija (ICT), poštanska i telekomunikaciona statistika, kao i kadrovska (personalna) i statistika GERD za istraživanje i razvoj. Zavod za statistiku u saradnji sa Ministarstvom nauke Crne Gore formirao je radnu grupu čiji je cilj unaprijediti Metodologiju kadrovske i (Bruto domaći izdaci na istraživanje i razvoj) statistike GERD istraživanja i razvoja u cilju dobijanja kvalitetnijih podataka i povećanja obuhvata izvještajnih jedinica. Statistika o inovacijama, GBOARD (vladina budžetska raspodjela i izdaci za istraživanje i razvoj), statistika o patentima, kadrovima u nauci i tehnologiji, o industriji visoke tehnologije i industriji usluga intenzivnog znanja nijesu uspostavljene.

U oblasti **ekonomske i monetarne politike**, statistika nacionalnih računa (Evropski sistem nacionalnih računa 95 – Regulativa (EZ) br. 2223/96) je djelimično usklađena sa zahtjevima pravne tekovine.

U oblasti **godišnjih nacionalnih računa** u Zavodu za statistiku Crne Gore, se primjenjuje metodologija Evropskog sistema nacionalnih računa (European System

of Accounts-ESA 95, Regulativa (EZ) br. 2223/96, i Priručnik za pojašnjenje načela za mjerenje cijena i obima (Direktiva (EZ) br. 98/715). Godišnji bruto domaći proizvod - BDP (GDP) se obračunava po proizvodnoj i potrošnoj metodi, dok se ne obračunava po dohodovnoj metodi kako se zahtijeva pravnom tekovinom. Periodika objavljivanja dobijenih rezultata obračuna je 9 mjeseci nakon isteka referentnog perioda. Podaci po proizvodnoj metodi su raspoloživi od 2000. u tekućim cijenama, a od 2001. u stalnim cijenama (cijenama prethodne godine). Podaci BDP-a od 2010. su u skladu su s NACE Rev.2 (Regulativom (EU) br. 715/2010). Obračun stalnih cijena zasniva se na uputstvima EUROSTAT-ovog Priručnika za mjerenje cijena i obima. Usluge finansijskog posredovanja indirektno mjerene - FISIM (Financial Intermediation Services Indirectly Measured) su alocirane na korisničke sektore u skladu sa Regulativom (EZ) br. 448/98 i Regulativom (EZ) br. 1889/2002. U obračunu imputirane rente se koristi metod korisničkog troška (User cost method) u skladu s Regulativom (EZ) br. 1722/2005. Podaci po potrošnoj metodi raspoloživi su od 2000. u tekućim cijenama, a u stalnim cijenama od 2008. U oblasti **kvartalnih nacionalnih računa** se primjenjuje metodologija Evropskog sistema nacionalnih računa (European System of Accounts-ESA 95, Regulativa (EZ) br. 2223/96) i Priručnik o kvartalnim nacionalnim računima i mjerenjima cijena i obima. Trenutno se sprovodi obračun kvartalnog bruto domaćeg proizvoda - KBDP (QGDP) po proizvodnoj metodi, u tekućim i stalnim cijenama (u poređenju s istim kvartalom prethodne godine) primjenom indirektnog pristupa. KBDP se obračunava i objavljuje u nominalnom kao i u realnom iznosu (stope rasta) u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Tabela 0101 se šalje EUROSTAT-u okviru ESA 95 programa za transmisiju, u skladu s Regulativom (EZ) br. 1392/2007.

Trenutno se ne izrađuju **finansijski računi**, ali CBCG u čijoj nadležnosti je izrada finansijskih računa radi na pronalaženju rješenja u ovoj oblasti. Proizvodnjom podataka u nadležnosti Ministarstva finansija Crne Gore po metodologiji ESA 95 i podataka iz CBCG, sprovedeće se obračun **bruto nacionalnog dohotka - BND (GNI)**. Proizvodnja ovog agregata zavisi od obračuna uvozno - izvoznog FISIM-a i metodološke usklađenost obračuna referentne međubankarske kamatne stope na osnovu podataka CBCG. Ministarstvo finansija Crne Gore je nadležna institucija za proizvodnju **statistike državnih finansija i procedura prekomjernog deficita**. Radiće se na usvajanju metodologije ESA 95 od strane Ministarstva finansija. CBCG kompilira statistiku **trgovine uslugama i platnog bilansa** u skladu s Priručnikom za platni bilans Međunarodnog monetarnog fonda (BPM5), Regulativom br. 184/2005 Evropskog parlamenta i Savjeta i Priručnikom za platni bilans (BOP Vademecum). **Statistika o stranim direktnim investicijama** je uglavnom usklađena s pravnom tekovinom.

U okviru **statistike cijena**, harmonizovani indeks potrošačkih cijena (HICP) i paritet kupovne moći (PPP) su u velikoj mjeri usklađeni s pravnom tekovinom Evropske

Unije. Statistika naknada i penzija osoblja Evropske unije nije uspostavljena jer postaje relevantna tek nakon pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Strukturalna poslovna statistika (SBS) djelimično je u skladu s Regulativom (EZ) br. 295/2008, kao i **kratkoročna statistika (STS)** s Regulativom (EZ) br. 1165/2008. Statistički biznis registar usklađen je s Regulativom (EEC) br. 696/93 (o statističkim jedinicama, uspostavljanju biznis registara za statističke svrhe) i Regulativom (EZ) br. 177/2008 (o postavljanju zajedničkog okvira za biznis registre za statističke svrhe), kako je objašnjeno u dijelu II.b Klasifikacije i registri. **PRODCOM** statistika (statistika industrijske proizvodnje) je povezana sa statističkim biznis registrom i djelimično je usklađena s pravnom tekovinom Evropske unije.

Statistika domaćih i stranih filijala (FATS) je djelimično usklađena s Regulativom (EZ) br. 716/2007.

Statistika turizma djelimično je usklađena s Regulativom (EZ) br. 692/2011. Proizvode se mjesečni i godišnji podaci o dolascima i noćenjima u objektima za smještaj turista, podaci o neto stopama zauzetosti kreveta, kao i podaci o godišnjem kapacitetu, dok se ostala statistika iz oblasti turizma ne proizvodi. U 2011. urađeno je pilot istraživanje satelitski računi u turizmu za 2009.

Demografska statistika je u velikoj mjeri usklađena s pravnom tekovinom Evropske unije. Crna Gora je organizovala Popis stanovništva i domaćinstava 2011. u skladu sa Regulativom (EZ) br. 763/2008 i nakon toga je objavila sve podatke s popisa. Preostaje da se dostavi Izvještaj o kvalitetu.

Statistika **migracija i azila** nije usklađena s Regulativom (EZ) br. 862/2007. Još nije uvedena statistika ilegalne migracije, azila i boravišnih dozvola.

Statistika javnog zdravlja, kao i statistika zdravlja i bezbjednosti na radu nijesu usklađene s pravnom tekovinom. U cilju razvoja statistike javnog zdravlja, kao i zdravlja i bezbjednost na radu, Ministarstvo zdravlja Crne Gore je 2008. usvojilo zakonski akt kojim se reguliše vođenje zbirke podataka/evidencija u oblasti zdravstva. Ovim zakonskim okvirom se reguliše oblast vođenja statistike javnog zdravlja i zdravlja i bezbjednosti na radu. Institut za javno zdravlje Crne Gore je nadležna institucija za sprovođenje Zakona o zbirkama podataka u oblasti zdravstva („Sl. list CG”, br. 80/08, 40/11), dostavljanje podataka javno-zdravstvene statistike nacionalnim i međunarodnim institucijama i objavljivanje zdravstveno-statističkih podataka. Tokom 2012. su donijeta podzakonska akta za vođenje registara bolesti od većeg socio-medicinskog značaja i drugih stanja vezanih za zdravlje. Do 2009. Zavod za statistiku je vodio statistiku uzroka smrti, kada dolazi do promjene

institucionalnih nadležnosti za ove podatke, tako da je Institut za javno zdravlje preuzeo prikupljanje ovih podataka. Statistika uzroka smrti se izrađuje u skladu s Međunarodnom klasifikacijom bolesti ICD-10 Svjetske Zdravstvene Organizacije. Ministarstvo zdravlja Crne Gore je u 2008. i 2012. sprovedo Nacionalna istraživanja o zdravlju stanovništva Crne Gore, koja se zasnivaju na anketi o mjeranju životnog standarda (LSMS).

Statistika **tržišta rada** je u velikoj mjeri usklađena s pravnom tekovinom. Što se tiče statistike **zarada i troškova rada**, istraživanje troškova rada je sprovedeno 2013. Ostaje da se uspostave indeks troškova rada i struktura zarada. Anketa troškova rada je uvedena, ali nije u potpunosti usklađena.

U oblasti **statistike prihoda i uslova života (SILC)**, pilot istraživanje je sprovedeno 2012. S obzirom da se radi o pilot istraživanju koje služi za testiranje upitnika i metodologije podaci nijesu objavljeni i dostavljeni EUROSTAT-u. Redovno istraživanje sprovedeno je u 2013. i usklađeno je sa Dokumentom - DOC 065 (Description of target variables: cross sectional and longitudinal), kao i Regulativom (EZ) br. 1177/2003 koje se odnose na statistiku prihoda i uslova života. Statistika Evropskog sistema integrisane statistike o socijalnoj zaštiti (**ESSPROS**) nije uspostavljena. Statistika obrazovanja je djelimično usklađena s pravnom tekovinom Evropske unije. Podaci su dostavljeni prvi put 2013. na zajedničkom upitniku UNESCO-a i EUROSTAT-a. **Anketa o stručnom osposobljavanju i ankete o obrazovanju odraslih**, kao dio statistike obrazovanja, se ne sprovodi.

Statistika saobraćaja je djelimično usklađena s pravnom tekovinom Evropske unije. Prema oblastima, statistika željezničkog saobraćaja je djelimično usklađena s Regulativom (EZ) br. 91/2003. EUROSTAT-u se šalje dio podataka od avgusta 2012 godine. Statistika o mobilnosti putnika nije uspostavljena. Statistika drumskog teretnog saobraćaja se sprovodi od prvog kvartala 2013 u okviru pilot istraživanja, shodno Regulativama (EZ) br. 1172/98 i br. 70/2012. Podaci još nijesu dostavljeni EUROSTAT-u jer je u toku njihova validacija. Podaci o drumskoj putnoj mreži još nijesu dostavljeni EUROSTAT-u. Statistika vazdušnog saobraćaja i prometa putnika u vazdušnom saobraćaju nije usklađena s pravnom tekovinom Evropske unije. Statistika pomorskog saobraćaja djelimično je u skladu s Direktivama (EZ) br. 2009/42 i br. 2012/186. Proizvode se i EUROSTAT-u dostavljaju pojednostavljeni podaci, dok nedostaju detaljni podaci za luke. Statistika unutrašnjih vodenih puteva koja je regulisana Regulativom (EZ) br. 1365/2006, kao i Regulativom (EZ) br. 425/2007 se ne sprovodi jer nije relevantna, iz razloga što ne postoji komercijalni saobraćaj unutrašnjim vodenim putevima. Statistika bezbjednosti u saobraćaju je u potpunosti usklađena s Odlukom (EZ) br. 93/704, kojom je definisano dostavljanje podataka o nesrećama u drumskom saobraćaju. Ovi podaci su prosljeđeni EUROSTAT-u u oktobru 2013.

III USKLAĐIVANJE ZAKONODAVNOG I INSTITUCIONALNOG OKVIRA S PRAVNOM TEKOVINOM EVROPSKE UNIJE

Pravni okvir zvaničnog statističkog sistema je u velikoj mjeri usklađen s pravnim zakonodavstvom Evropske unije, pojedini dijelovi pravnog zakonodavstva biće primjenjivani tek od pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

III.a. Statistička infrastruktura

Statistička infrastruktura je usklađena s pravnim tekovinom i međunarodnim standardima. Značajne dijelove pravne tekovine implementirani su CBCG, Ministarstvo finansija i druge vladine institucije.

Dalja unapređenja u cilju jačanja **statističke infrastrukture ogledaju se kroz jačanje administrativnih kapaciteta** Zavoda za statistiku, a koja su definisana Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (usvojen 26. XII 2013.) sljedećom dinamikom: 2014. (10 lica), 2015. (8 lica), 2016. (12 lica), 2017. (12 lica) i 2018. (8 lica). Naznačena zapošljavanja su od izuzetnog značaja za obavljanje redovnih aktivnosti Zavoda za statistiku, naročito u okviru nacionalnih računa.

Rješavanje problema tehničke podrške je, takođe, definisano Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji s dinamikom ispunjenja u toku 2015. i 2016: povećanjem **prostornih kapaciteta**, kupovina internetskog servera i adekvatnog softvera za njegov rad, iznajmljivanje linije velikog kapaciteta, kao i licenciranje svih programa i baza.

Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji je definisana i dinamika realizacije aktivnosti obrazovanja kadra kroz obuke iz stručnih sektorskih statistika, obuke iz informatičko tehnološke oblasti i obuke o kvalitetu upravljanja i to u periodu od 2014. zaključno s 2018.

Crna Gora prihvata pravnu tekovinu Evropske unije obuhvaćenu poglavljem 18 - Statistika koja je na snazi od 25. VI 2013. Međutim, imajući u vidu veličinu zemlje Crna Gora traži mogućnost korišćenja posebnih aranžmana povodom sljedećih statističkih aspekata: detaljnost i dužina serija podataka koju smo u obavezi da dostavljamo u okviru određenih statistika.

Crne Gora takođe traži da ne dostavlja sledeće statistike dok ne postanu relevantne za Crnu Goru: statistika gasa (Direktiva (EZ) br. 2008/92 - Prilog I nije relevantan za Crnu Goru), statistika saobraćaja unutrašnjih plovnim putevima (Regulativa (EZ) br.

1365/2006, kao i Regulativa (EZ) br. 425/2007), statistika jaja za nasad (Regulativa (EZ) br. 617/2008).

Crne Gora će punopravnim članstvom u Evropsku uniju početi s sprovođenjem i sljedećih istraživanja: INTRASTAT i Statistika naknada i penzija osoblja Evropske unije.

III.b. Klasifikacije i registri

Klasifikacije NACE Rev.2, ISCO-08 i NUTS u potpunosti su usklađene s važećim regulativama Evropske unije. U narednom periodu planirana je implementacija klasifikacija NACE Rev.2 i ISCO-08 od strane određenog broja državnih institucija, kao što je Poreska uprava Crne Gore i Zavod za zapošljavanje Crne Gore. Potpuna implementacija CPA planirana je do kraja 2015. Do kraja 2016. radiće se na usvajanju klasifikacije GEONOM koja se bazira na Regulativi (EZ) br. 1106/2012. PRODCOM lista će se nadograditi povezivanjem sa SBR-om, obzirom da su od 2013. u SBR uključene lokalne jedinice i grupe preduzeća. Izvršenjem ove aktivnosti PRODCOM lista biće u potpunosti usklađena do kraja 2015.

U okviru statističkog biznis registra planira se potpuna implementacija procedura ažuriranja koje su uspostavljene Pravilnikom o sadržaju, načinu vođenja i korištenja podataka iz statističkih registara („Sl. list CG”, br. 06/13) i Poslovnikom o održavanju, ažuriranju i upotrebi statističkog biznis registra br. 01-548. Dalje će se raditi na kontinuiranim metodološkim usklađivanjima s regulativama Evropske unije i na daljem poboljšanju kvaliteta podataka koji se dobijaju u cilju ažuriranja statističkog biznis registra. U narednom periodu radiće se na uspostavljanju sistema uvezivanja statističkog registra poljoprivrednih gazdinstava (SFR) s ostalim administrativnim registrima i bazama podataka. Aktivnosti vezane za uspostavljanje sistema uslovljene su realizacijom aktivnosti koje su definisane kroz Poglavlje 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj, a odnose se na uspostavljanje i vođenje administrativnih registara iz domena poljoprivrede.

III.c. Sektorske statistike

U oblasti statistike **poljoprivrede** u 2016. planirano je sprovođenje *Istraživanja o strukturi poljoprivrednih gazdinstava*, shodno relevantnoj regulativi koja je u pripremi. Kao osnova za sprovođenje ovog istraživanja koristiće se Statistički registar poljoprivrednih gazdinstava, koji je uspostavljen nakon sprovedenog Popisa poljoprivrede 2010. Registar će se kontinuirano ažurirati iz internih (statistička istraživanja) i eksternih izvora (administrativni registri). Time će se ostvariti poboljšanja kvaliteta okvira za istraživanja u oblasti statistike poljoprivrede. Potpuno usklađivanje godišnje *biljne statistike* planirao je do kraja 2015.

promjenom metode prikupljanja podataka. Umjesto procjene uvešće će se istraživanja na bazi uzorka, što omogućava proizvodnju podataka na detaljnom nivou. U okviru *statistike mlijeka i mliječnih proizvoda*, pored godišnjeg istraživanja dostavljaje se i podaci iz mjesečnih istraživanja, u skladu s definisanim rokovima Direktive (EZ) br. 96/16, čime će statistika mlijeka i mliječnih proizvoda biti u potpunosti usaglašena do kraja 2014. U narednom periodu, u cilju poboljšanja tehnika istraživanja, nastaviće se aktivnosti na upoređivanju podataka dobijenih istraživanjima sa podacima Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprave za inspekcijske poslove. U oblasti *statistike stoke i klanja* izvršena su metodološka unapređenja u decembru 2013. Planiran je izračun prognoze bruto domaće proizvodnje mesa (GIP - Gross Indigenous Production) do kraja 2016. U slučaju pojave registrovanih inkubatorskih stanica, Crna Gora će sprovesti istraživanje o *statistici jaja za nasad*. Uvođenje *Istraživanja o strukturi vinograda* - loza za druge svrhe, kao i *Istraživanja o strukturi voćnjaka*, planirano je do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Shodno Regulativi (EU) 1337/2011 Crna Gora nema obavezu da sprovodi *Istraživanje o strukturi voćnjaka i vinograda* - stone sorte, ali shodno nacionalnim zahtjevima i raspoloživim ljudskim resursima planira sprovođenje ovog istraživanja do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. U okviru *agromonetarne statistike* radiće se na razvoju cijena i računa u poljoprivredi. U oblasti statistike cijena radiće se na izradi indeksa cijena. Obračun indeksa cijena uslovljen je izradom proizvodnog računa na osnovu kojeg će se izraditi ponderaciona šema. U okviru statistike računa u poljoprivredi potrebno je u skladu s Regulativom (EZ) br. 138/2004 razviti dvije oblasti računa: tekući transakcioni računi i račun akumulacije. Podaci o radnoj snazi, za račun u poljoprivredi, preuzimaće se iz trogodišnjeg istraživanja o strukturi farmi. Rad na usklađivanju agromonetarne statistike zasnovan je na saradnji Zavoda za statistiku Crne Gore i Biotehničkog fakulteta. Račun i indeksi cijena u poljoprivredi dostaviće se EUROSTAT u do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Realizacija navedenih aktivnosti u oblasti agromonetarne statistike uslovljena je povećanjem i stručnim osposobljavanjem kadrovskih kapaciteta. U okviru *agroekološke statistike*, uspostavljanje i razvoj statistike pesticida, shodno Regulativi (EZ) 1185/2009, uslovljeno je realizacijom aktivnosti planiranih kroz Poglavlje 12 - Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor. Realizacija navedenih aktivnosti u oblasti agroekološke statistike uslovljena je povećanjem i stručnim osposobljavanjem kadrovskih kapaciteta. Ne planira se sprovođenje *Istraživanja o korišćenju i pokrivenosti zemljišta* (LUCAS - Land use and Land cover), jer Crna Gora nije prepoznala potrebu za podacima koji se dobijaju ovim istraživanjem. Ako Crna Gora bude prepoznala potrebu za ovu istraživanje međuinstitucionalnom saradnjom (Zavod za statistiku, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore, Ministarstva održivog razvoja i turizma i Uprave za nekretnine) će se definisati nadležnost i dinamički plan za njegovo sprovođenje.

U okviru statistike **ribarstva**, pored postojećih istraživanja planirano je i uvođenje novog istraživanja o ribarskim proizvodima, shodno regulativi Regulativi (EZ) br. 1921/2006, do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Usklađivanje statistike akvakulture (revizija upitnika), shodno Regulativi (EZ) br. 762/2008, kao i statistike o ribarskim brodovima i opremi, shodno Regulativi (EZ) 1799/2006, planirano je takođe do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Umjesto dosadašnjeg metoda prikupljanja podataka o statistici o ulovu morske ribe, planirano je preuzimanje podataka iz Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore, kao administrativnog izvora, u skladu sa Regulativom (EZ) br. 216/2009. Usklađenost statistike o ulovu morske ribe, uslovljena je realizacijom aktivnosti iz Poglavlja 13 – Ribarstvo. Realizacija navedenih aktivnosti u oblasti statistike ribarstva uslovljena je povećanjem i stručnim osposobljavanjem kadrovskih kapaciteta. Razvoj statistike organske proizvodnje uslovljen je realizacijom aktivnosti u okviru Poglavlja 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj, a koje se odnose na organsku proizvodnju.

Potpuno usklađivanje **statistike energetike i životne sredine** sa pravnom tekovinom Evropske unije očekuje se do pristupanja Crne Gore Evropske unije. U okviru *strukturalne statistike energetike*, u toku 2015. planirano je sprovođenje istraživanja o potrošnji energenata u domaćinstvima i sektoru usluga. Takođe, do kraja 2016. se planira proizvodnja podataka o svim relevantnim obnovljivim izvorima energije, čime će se oblast strukturne statistike energetike u potpunosti uskladiti s pravnom tekovinom Evropske unije. *Kratkoročna statistika energetike* će se uskladiti do kraja 2016. dokad se planira razvoj kratkoročne statistike naftnih derivata, koja nedostaje ovoj oblasti. Potpuna usklađenost statistike *cijena električne energije* s Direktivom (EZ) br. 2008/92 će se ostvariti do kraja 2014. prosljeđivanjem podataka o sistemu cijena EUROSTAT-u. *Statistika energetske efikasnosti* dodata je pravnoj tekovini Evropske unije u 2012. Njen razvoj i usklađivanje vezan je za politiku energetske efikasnosti, odnosno akcioni plan energetske efikasnosti koji će sprovođiti Ministarstvo ekonomije Crne Gore. Potpuno usklađivanje statistike energetske efikasnosti se očekuje do kraja 2016. U oblasti **statistike otpada** planiraju se dalja unapređenja istraživanja po pitanju pokrivenosti (prikupljanje podataka o generisanom otpadu po ekonomskim djelatnostima, shodno NACE Rev.2 klasifikaciji) i slanja podataka EUROSTAT-u. Realizacija navedenih aktivnosti u saradnji sa Agencijom za zaštitu životne sredine Crne Gore, planirana je do kraja 2018. Uvođenje računa životne sredine planira se do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Realizacija navedenih aktivnosti u oblasti statistike životne sredine uslovljena je povećanjem i stručnim osposobljavanjem kadrovskih kapaciteta. Usklađenost statistike šumarstva planirana je najkasnije do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, kroz uvođenje novih istraživanja i revidiranju postojećih. Realizacija aktivnosti u oblasti statistike šumarstva uslovljena je povećanjem i stručnim osposobljavanjem kadrovskih kapaciteta.

Metodološka unapređenja **statistike spoljne trgovine** planirana su do kraja 2016. uvođenjem GEONOM nomenklature u skladu s Regulativom (EZ) br. 1106/2012, kao i publikovanjem spoljnotrgovinskih podataka po fakturnoj vrijednosti i po karakteristikama preduzeća. INTRASTAT će se primijeniti kada Crna Gora bude punopravna članica Evropske unije.

U okviru **statistike nauke, tehnologije i inovacija** potpuno usklađivanje očekuje se do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. U oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija (ICT) je planirana izrada izvještaja o kvalitetu i proizvodnja pokazatelja na detaljnom nivou. Potpuno usklađivanje ICT statistike očekuje se do kraja 2017. U okviru poštanske i telekomunikacione statistike planirana je nadogradnja administrativne baze podataka sa varijablama koje nedostaju, kao i slanje podataka EUROSTAT-u, do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. U okviru kadrovske statistike istraživanja i razvoja i statistike GERD (Gross expenditure on research and development) planiraju se sljedeća metodološka unapređenja: izmjena metode prikupljanja podataka čime će se povećati kvalitet podataka, kao i povećanje obuhvata izvještajnih jedinica. Statistika o budžetskim sredstvima Vlade i izdacima za istraživanje i razvoj - GBAORD (Government budget appropriations and outlays on R&D) je uslovljena razvojem detaljnih izvještaja o budžetskim sredstvima Vlade Crne Gore i izdacima za istraživanje i razvoj koje je u nadležnosti Ministarstva finansija. U okviru ostalih statistika istraživanja, razvoja i inovacija, do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji planira se uvođenje sljedećih istraživanja: (i) istraživanja o ljudskim resursima u nauci i tehnologiji; (ii) istraživanje o karijerama doktora nauka; (iii) patentima; (iv) visokim tehnologijama; (v) uslugama baziranim na znanju i (vii) istraživanje o inovacijama.

U **oblasti ekonomske i monetarne politike**, nacionalni računi (godišnji i kvartalni) koriste se metodologijom Evropskog sistema nacionalnih računa (European System of Accounts-ESA 95, Regulativa (EZ) br. 2223/96) i Priručnikom za pojašnjenje načela za mjerenje cijena i obima (Direktiva (EZ) br. 98/715). Realizacija aktivnosti u oblasti ekonomske i monetarne politike – nacionalnih računa uslovljena je povećanjem i stručnim osposobljavanjem kadrovskih kapaciteta.

Godišnji Bruto Domaći Proizvod – BDP (GDP) se obračunava po proizvodnoj i potrošnoj metodi. Pored primjene ova dva metoda obračuna do 2018. sprovede se obračun BDP po dohodovnoj metodi. Dalje unapređenje godišnjeg obračuna BDP-a u stalnim cijenama (po proizvodnoj i potrošnoj metodi), odnosiće se na prelazak sa C metoda na najmanje B metod u skladu sa preporukama EUROSTAT-ovog Priručnika (Direktiva (EZ) br. 2002/990). Za sve sektore (nefinansijski, finansijski, sektor država, sektor domaćinstava) izuzev za sektor inostranstvo izrađen je račun proizvodnje. Planirano je izraditi cijeli set računa za nefinansijski sektor. Izradi

prvih (eksperimentalnih) tabela ponude i upotrebe (SUT) prethodiće izrađena struktura prihoda i intermedijarne potrošnje po djelatnostima kroz sprovođenje pilot istraživanja. Dinamika razvoja ovih tabela uslovljena je aktivnostima u nadležnosti Ministarstva finansija u dijelu izrade strukture poreza i subvencija po proizvodima u skladu s obračunskim pristupom. Eksperimentalan rad na implementaciji promjena ESA 2010 u odnosu na ESA 95, započeo je kroz realizovanje dvije aktivnosti: kapitalizacija troškova istraživanja i razvoja i tretmana vojne opreme. Tokom 2015. će se izraditi obračun bruto nacionalnog dohotka - BND (GNI) čemu će prethoditi obračun uvozno i izvoznoga FISIM-a - Usluge finansijskog posredovanja indirektno mjerene (Financial Intermediation Services Indirectly Measured) od strane CBCG kao i usklađenost obračuna referentne međubankarske kamatne stope. Urađen je dokument "Opis izvora i metoda za kompilaciju nefinansijskih nacionalnih računa" koji se redovno ažurira i koji će biti osnova za izradu novog dokumenta „Inventar bruto nacionalnog dohotka“ 2017. Nastaviće se rad na procjeni neobuhvata BDP-a u dijelu podizvještavanja oslanjajući se na Direktivu (EZ) br. 94/168 s ciljem povećanja obuhvata institucionalnih jedinica u nefinansijskom sektoru. U saradnji s Ministarstvom finansija i Poreskom upravom tokom 2016. će se sprovesti eksperimentalni obračun utaje PDV-a bez saučesništva u cilju podešavanja obračuna bruto domaćeg proizvoda. Tokom 2014. započće se eksperimentalni obračun *kvartalnog bruto domaćeg proizvoda - KBDP* po proizvodnoj i potrošnoj metodi primjenom direktnog pristupa. Praksa slanja popunjenih tabela nastaviće se u okviru programa za transmisiju ESA 2010. Izradom dokumenta kvartalni Inventar detaljno će se opisati korišćeni izvori i metode obračuna KBDP.

Statistika državnih finansija i procedura prekomjernog deficita je u nadležnosti Ministarstva finansija. Ministarstvo finansija planira da do kraja 2014. izradi i Vladi dostavi na usvajanje Strategiju za prelazak javnog sektora na obračunsko računovodstvo. Ministarstvo finansija je navedenu obavezu uvrstilo u Program rada Vlade za 2014. u okviru IV kvartala. Nakon izrade Strategije, 2015. planira se izrada Akcionog plana u koji će biti uvrštene konkretne aktivnosti, nadležne institucije i kojim će se definisati rokovi za reform računovodstva u javnom sektoru, kao i implementacija istog. Prvi korak u tranziciji na novi sistem računovodstva biće upodobljavanje postojeće legislative sa zahtjevima standard obračunskog računovodstva, koje je planirano za 2016. Uporedo s upodobljavanjem legislative Ministarstvo tokom 2015. i 2016. planira obuku kadrova iz Ministarstva koji će biti zaduženi za rad na Strategiji i na reformi računovodstva, a kasnije na izradi **tabela prekomjernog deficita i duga (EDP tabele)**. Ministarstvo je već u određenom dijelu započelo obuku i treninge službenika koji će biti angažovani na ovim poslovima i ostvarilo saradnju s relevantnim institucijama u zemljama koje su sprovele reformu. Nakon upodobljavanja zakonskog okvira planira se obuka i treninzi računovođa u potrošačkim jedinicama Budžeta Crne Gore i računovođa u

lokalnim samoupravama, za primjenu novih računovodstvenih standarda. Ministarstvo finansija planira nabavku softvera za potrebe evidencije državne imovine, a nakon nabavke softvera zapoćeće se s procesom popisa i procjene cjelokupne državne imovine. U 2015. otpoćeće uvođenje sistema SAP kod jedinica lokalne samouprave, kako bi se omogućila evidencija neizmirenih obaveza na obračunskoj osnov na istovjetan način, koji je implmentiran kod potrošačkih jedinica Budžeta Crne Gore. Uslovi za izvještavanje po standardima ESA biće ostvareni sredinom 2018.

Oblast monetarne i finansijske statistike je u nadležnosti Centralne Banke Crne Gore. Trenutno se ne izrađuju **finansijski računi**, ali CBCG radi na pronalaženju rješenja u ovoj oblasti. Izrada godišnjih finansijskih računa po institucionalnim sektorima sprovedeće se do datuma pristupanja Crne Gore. Statistika za sector monetarno-finansijskih institucija (MFI) usklađena je u najvećem stepenu sa standardima Monetarnog međunarodnog gonda i djelimično je usklađena s pravnom tekovinom Evropske unije (Odluke Evropske centralne banke). Neusklađenost s pravnom tekovinom Evropske unije u oblasti bilansne statistika odnosi se na prikaz finansijskih instrumenata prema ročnosti, valutama, zemlji porijekla, sektorima. Neusklađenost sa pravnom tekovinom Evropske unije u oblasti kamatnih stopa odnosi se na prikaz kamatnih stopa prema ročnosti, sektorima i valutama finansijskih instrumenata. Takođe, ne priprema se prikaz pasivnih kamatnih stopa na novo zaključene poslove. Crna Gora će ispuniti sve obaveze određene pravnom tekovinom Evropske unije u ovoj oblasti do 2018. CBCG kompilira **statistika trgovine uslugama i platnog bilansa** u skladu s Priručnikom za platni bilans Međunarodnog monetarnog fonda (BPM5), Regulativom br. 184/2005 i Priručnikom za platni bilans (BOP Vademecum). U cilju postizanja pune usklađenosti i primjene pravne tekovine Evropske unije CBCG će sprovesti dalje metodološko usklađivanje statistika platnog bilansa. CBCG je započela aktivnosti na implementaciji novog šestog izdanja Priručnika za platni bilans (BPM6), kao i izradi nove prezentacijske šeme. U oblasti statistika međunarodne trgovine uslugama nastaviće se sa daljim usklađivanjem usluge koje se prikazuju agregirano i nisu dovoljno strukturirane. Rok za puno usklađivanje ove oblasti je do kraja 2016. **Statistika stranih direktnih investicija (SDI)** se kompilira u skladu s prethodno navedenom metodologijom. CBCG kontinuirano obavlja metodološka poboljšanja statistika stranih direktnih investicija. U cilju daljeg usklađivanja s pravnom tekovinom Evropske unije, planirano je kompiliranje statistike SDI po djelatnostima rezidenata i uključivanje podataka o reinvestiranim zaradama. Puno usklađivanje ove oblasti sa zahtjevima Evropske unije sprovedeće se do kraja 2016.

Potpuno usklađivanje **statitike cijena** s pravnom tekovinom Evropske unije, očekuje se do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Ova statistika obuhvata harmonizovani indeks potrošačkih cijena (HICP) i paritet kupovne moći (PPP). U

okviru **harmonizovanog indeksa potrošačkih cijena (HICP)** planirano je da se do kraja 2015. napiše detaljna metodologija (The Inventory), kao i da se primijeni Regulativa (EZ) br. 119/2013, koja se odnosi na obračun HICP-a u stalnim poreskim stopama (HICP at Constant Taxes). Takođe, do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, planirano je da se uvede novo istraživanje – indeks cijena stambenih objekata u ličnom vlasništvu (Owner-Occupied Housing – OOH), kao dio HICP-a. U okviru **statistike pariteta kupovne moći (PPP)** planirane su sljedeće aktivnosti: (i) proizvodnja seta podataka o porezu na dodatu vrijednost (do kraja 2015.); (ii) proizvodnja seta podataka o napojnicama (do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji) i (iii) sprovođenje istraživanja o cijenama zdravstvenih usluga (do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji). *Statistika naknada i penzija osoblja u Evropskoj uniji* nije uspostavljena, jer postaje relevantna nakon pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Strukturna poslovna statistika (SBS) je djelimično usklađena s Regulation (EZ) br. 295/2008. Monstat kontinuirano metodološki poboljšava strukturnu biznis statistiku. Potpuno usklađivanje s pravnom tekovinom Evropske unije biće ostvarena proizvodnjom nedostajućih varijabli, kompilacijom podataka prema jedinicama u sastavu i transmisijom tabela, do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. U oblasti **kratkoročnih poslovnih statistika (STS)** planirano je unapređenje kvaliteta postojećih kratkoročnih indikatora kroz redizajniranje upitnika, kao i obuhvatanje jedinica u sastavu poslovnih subjekata prema vrsti djelatnosti (KAU). Takođe, planirana je proizvodnja nedostajućih kratkoročnih indikatora (sati rada, cijene outputa u oblasti usluga, domaći i inostrani promet u industrijskoj proizvodnji), kao i sezonsko prilagođavanje serije podataka kratkoročnih indikatora. Potpuno usklađivanje STS-a očekuje se do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Kvalitet statistike industrijske proizvodnja - **PRODCOM** će se unaprijediti povezivanjem sa statističkim biznis registrom (SBR), obzirom da su od 2013. godine u SBR uključene lokalne jedinice i grupe preduzeća. Potpuno usklađivanje PRODCOM statistike je planirano do kraja 2015.

Statistika stranih filijala (FATS) je djelimično usklađena s pravnom tekovinom, i proizvodi se u skladu s Regulativom (EZ) br. 716/2007. Potpuna usklađenost sa pravnom tekovinom Evropske unije biće ostvarena, proizvodnjom nedostajućih indikatora, izradom izvještaja o kvalitetu i transmisijom tabela, do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

U oblasti statistike **turizma** u cilju potpunog usklađivanja s Regulativom (EZ) br. 692/2011 potrebno je sprovesti sljedeće aktivnosti: (i) uraditi izvještaj o kvalitetu i metadatu podatke do kraja 2014; (ii) proizvesti varijablu o neto stopi popunjenosti soba do kraja 2016; (iii) sprovesti istraživanje o učešću rezidenata u turizmu do kraja 2017; (iv) sprovesti istraživanje o karakteristikama turističkih putovanja rezidenata, do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji; (v) sprovesti istraživanje o

domaćim i izlaznim jednodnevnim posjetama rezidenata, do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji i (vi) uvesti satelitske račune u turizmu, do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

U okviru statistike **demografije** Zavod za statistiku je spreman da dostavi izvještaj o kvalitetu popisa stanovništva u skladu s relevantnom regulativom. Ova aktivnost će biti izvršena u skladu s instrukcijama o dostavljanju izvještaja o kvalitetu dobijenim od EUROSTAT-a koje se odnose na zemlje Zapadnog Balkana. U narednom periodu radiće se na poboljšanju izvora podataka za broj živorođenih i umrlih.

Za uspostavljanje statistike **migracija i azila** koja obuhvata: ilegalne migracije, azil, boravišne dozvole i sticanja i gubitak državljanstva biće nadležno Ministarstvo unutrašnjih poslova. Ova statistika će se uvoditi shodno dinamici uspostavljanja evidencija i izmjene Zakona prema Akcionom planu pregovaračkog Poglavlja 24. Ovim Akcionim planom predviđene su izmjene Zakona o strancima („Sl. list CG”, br. 82/08, 72/09, 32/11, 53/11, 27/13, 61/13) i Zakona o azilu („Sl. list CG”, br. 45/06, 73/10, 40/11).

Ministrastvo zdravlja Crne Gore je u 2008. i 2012. sprovelo Nacionalna istraživanja o zdravlju stanovništva Crne Gore, koja se zasnivaju na anketi o mjeranju životnog standarda (LSMS). U vezi sa razvojem statistike **javnog zdravlja, kao i zdravlja i bezbjednost na radu** u toku su aktivnosti na donošenju podzakonskih akata kojima se reguliše vođenje ostalih propisanih registara bolesti, registara resursa u zdravstvu (ustanove i kadrovi), kao i statistike povreda na radu i profesionalnih bolesti, koje se usklađuju s metodologijom ESAW i EODS. Donošenje ovih pravilnika se očekuje do kraja 2014, a početak njihove primjene 2015. i 2016. Predlogom novog Zakona o zdravstvenoj zaštiti koji je u proceduri usvajanja, predviđeno je donošenje pravilnika kojim se reguliše potvrda o smrti i način njenog dostavljanja. Podaci sa potvrde o smrti će biti usklađeni sa preporukama EUROSTAT-a nakon usvojene zakonske i donošenjem relevantne podzakonske regulative kojom će se propisati obrazac potvrde. U narednom periodu, radiće se na obezbjeđivanju kontinuiteta u sprovođenju Nacionalnog istraživanja o zdravlju stanovništva Crne Gore, kao i održivih načina finansiranja i usklađivanja metodologije istraživanja s metodologijom EHIS.

Dalja poboljšanja statistike **tržišta rada** su ostvarena tehničkim usklađivanjem varijabli, koje su finalizovane i dostavljene januara 2014. Kontinuirano se radi na dostavljanju podataka EUROSTAT-u. Istraživanje **troškova rada** shodno četvorogodišnjoj periodici sprovedeće se 2017. Da bi se izračunao **Indeks troškova rada** neophodno je izvršiti procjenu za baznu 2010. Ova procjena je moguća samo ako Poreska uprava dostavi podatke koji su neophodni za izračunavanje indeksa na definisanoj baznoj godini. Ako podaci ne budu dostupni, indeks će se izračunati na

baznoj 2015. shodno relevantnoj regulativi. Pripreme za uvođenje statistike **strukture zarada** planirano je u toku 2014. i 2015. Kroz aktivnosti na izradi metodologije i stručnom obukom kadrova obezbjeđiće se uslovi za sprovedene prvo pilot a zatim i redovnog istraživanja.

U okviru statistike prihoda i uslova života (SILC) podaci prvog redovnog istraživanja će biti dostavljeni nakon završene obrade podataka a u skladu s rokovima definisanih Regulativom (EZ) br. 1177/2003. Potpuna usklađenost i dostavljanje svih podataka biće moguće tek nakon završene četvrte godine istraživanja kada će biti proizvedeni i longitudinalni podaci.

Evropski sistem integrisane statistike o socijalnoj zaštiti (ESSPROS) još nije sprovedena. Saradnjom Zavoda za statistiku i Ministarstva finansija izradiće se plan aktivnosti, potrebnih za uspostavljanje okvira za uvođenje ESSPROS-a prema metodologiji Evropske unije. Ova statistika biće usklađena do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Zavod za statistiku će do pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji sprovesti **anketu o kontinuiranom stručnom obrazovanju i usavršavanju (CVTS)** i **anketu o obrazovanju odraslih (AES)**. Realizaciju navedenih anketnih istraživanja uslovljena je povećanjem i stručnim osposobljavanjem kadrovskih kapaciteta

Potpuno usklađivanje **statistike saobraćaja** ostvariće se ispunjenjem definisanih aktivnosti u okviru pojedinačnih oblasti. *Statistika željezničkog saobraćaja* će se u potpunosti uskladiti do kraja 2016. sa Regulativom (EZ) br. 91/2003, razvojem dva nedostajuća modula kojima će se obezbijediti podaci o voznom parku i nezdgodama u željezničkom saobraćaju. U okviru *statistike mobilnosti putnika* u toku 2014. planirano je sprovođenje pilot istraživanja o mobilnosti putnika u skladu s međunarodnom metodologijom i preporukama. *Statistika drumskog teretnog saobraćaja* će se u potpunosti uskladiti sa Regulativama (EZ) br. 1172/98 i br. 70/2012 do kraja 2016.. U toku je validacija podataka sprovedenog pilot istraživanja iz prvog kvartala 2013, a podaci će se dostaviti EUROSTAT-u do kraja 2014. Podaci o *drumskoj putnoj mreži* biće dostavljeni EUROSTAT-u u zahtijevanoj formi do kraja 2015. U cilju usklađivanja s Regulativom (EZ) br. 437/2003 koja se odnosi na *avio saobraćaj*, do kraja 2016. se planira sprovođenje pilot istraživanja o parovima aerodroma. Potpuna usklađenost *statistike pomorskog saobraćaja* s Direktivama (EZ) br. 2009/42 i br. 2012/186 se očekuje do kraja 2016. Da bi se postigla potpuna usklađenost neophodno je proizvesti detaljnu statistiku za luke, koja podrazumijeva prikupljanje svih varijabli definisanih pomenutim Direktivama. *Statistika bezbjednosti u saobraćaju* je u potpunosti usklađena s Odlukom (EZ) br. 93/704. Podaci iz navedene statistike su prosljeđeni EUROSTAT-u, u oktobru 2013.

CG

INTERNO
PRESTANAK TAJNOSTI 18. IV 2017.